

УДК 657.631

АНАЛІЗ КОНЦЕПЦІЙ РОЗВИТКУ АУДИТУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

С. М. Тимчук

студентка 4 курсу, група ОА-42, навчально-науковий інститут економіки, менеджменту та права

Науковий керівник – к.е.н., доц. О. О. Осадча

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті досліджуються питання організації аудиту фінансових результатів та розглядається класифікація концепцій розвитку.

Ключові слова: організація аудиту фінансових результатів, аудиторські процедури, фактори ризику шахрайства.

В статье исследуются вопросы организации аудита финансовых результатов и рассматривается классификация концепций развития.

Ключевые слова: организация аудита финансовых результатов, аудиторские процедуры, факторы риска мошенничества.

The article deals with the issue of the audit of the financial results and is considered the classification of concepts.

Keywords: organization of the audit of the financial results, audit procedures, fraud risk factors.

У системі фінансово-економічного контролю як складової сучасної ринкової економіки, важливе місце посідає незалежний аудит. На сучасному етапі розвитку економіки та зважаючи на складність нормативно-правової бази зростає ризик прийняття помилкових рішень на підставі фінансової звітності різними її користувачами. Підтвердження достовірності фінансової звітності аудитором має надзвичайне значення для прийняття будь-якими користувачами обґрунтованих ефективних рішень, які повинні прийматися на підставі достовірно наданої обліково-аналітичної інформації. Наразі, на етапі розвитку економічних зв'язків, зростає потреба різноманітних користувачів у достовірній та неупередженій інформації про фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання, що знаходять своє відображення у фінансовій звітності.

В умовах сучасного розвитку України фінансові результати стають головною рушійною силою підприємства. Тому одним із актуальних завдань є ефективне управління формуванням фінансових результатів, яке передбачає побудову на підприємствах інформаційного та організаційно-методичного забезпечення.

Значний внесок у розвиток теоретичних, методичних і прикладних питань обліку і аудиту фінансових результатів зробили вітчизняні вчені М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Г.М. Давидов, Н.І. Дорош, І.К. Дрозд, А.Г. Загородній, М.В. Кужельний, О.А. Петрик, О.Ю. Редько, В.С. Рудницький, В.В. Сопко, Б.В. Усач, В.Г. Швець, В.О. Шевчук, а також російські вчені В.В. Бурцев, Т.В. Губкевич, А.Д. Ларіонов, Я.В. Соколов, В.П. Суйц, А.Д. Шеремет та ін. Концептуальні засади організації обліку та методології аудиту розроблені у працях наступних зарубіжних науковців: Р. Адамса, Е. Аренса, М. Ван Бреда, Б. Нідлза, Р. Монтгомері, Е. Хендриксена та ін.

Мета статті – розглянути і докладно проаналізувати всі аспекти організації аудиту фінансових результатів діяльності підприємства.

Для досягнення поставленої мети визначено наступні **завдання**:

- 1) виокремити стадії еволюції аудиту фінансових результатів та розкрити їх зміст, переваги та недоліки;
- 2) визначення порядку перевірки аудитором фінансових результатів суб'єкта господарювання;
- 3) обґрунтувати доцільність використання ризикоорієнтованого підходу в аудиті для виявлення неправомірних операцій та підтвердження правильності визначення фінансових результатів суб'єкта господарювання.

Організація аудиту фінансових результатів – це встановлений аудиторською фірмою порядок і технологія виконання договірної роботи суб'єктами аудиту при узгодженні зусиль і способів виконання з метою забезпечення максимальної ефективності використання аудиторської праці при виконанні умов договору.

Аудит фінансових результатів підприємства є однією з найважливіших процедур, яка потребує глибоких знань і значних інтелектуальних зусиль аудитора.

Основною метою аудиту фінансових результатів є збір, обробка та перевірка достовірності облікової інформації щодо визначення фінансових результатів діяльності, а також підрахунок позитивного чи негативного впливу на кінцевий фінансовий результат усіх факторів, які визначаються під час аудиторської перевірки.

Фінансовим результатом діяльності підприємства, згідно з НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", може бути прибуток або збиток.

Прибуток - це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати, а збиток, у свою чергу, - це перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

Спираючись на зарубіжний досвід, можна стверджувати, що аудиторські процедури пройшли три стадії еволюції, тому за характером перевірки аудит поділяється на *підтверджуючий, системноорієнтований та ризикоорієнтований*.

Підтверджуючий аудит полягає у перевірці документації, яка підтверджує операції, відображені у фінансових звітах, та визначенні правильності групування вказаних операцій, а також оцінку вірогідності бухгалтерських документів і звітності на предмет їх достовірності.

Здійснюючи перевірку, аудитор спочатку виконував лише функції висококваліфікованого збирача й оцінювача аудиторських свідчень (доказів) для підтвердження повноти, правильності й арифметичної точності представленої у фінансовому звіті інформації.

На цьому етапі аудит являв собою суцільну перевірку, оскільки вивчалася велика кількість документів для того, щоб зробити загальний висновок про діяльність підприємства. Але при цьому аудитор міг припуститися помилки щодо оцінки фактичного стану справ на підприємстві через невідповідне тлумачення отриманих даних та їхньому узагальненні.

Основними недоліками підтверджуючого аудиту є:

- велика трудомісткість і, як наслідок, висока вартість послуг;
- він може застосовуватись на невеликих підприємствах з однотипними господарськими операціями та вузьким профілем підприємницької діяльності.

Системноорієнтований аудит пов'язаний з внутрішнім аудитом і контролем, спирається на спостереження, вивчення та оцінювання систем, що контролюють операції.

Мета аудитора під час проведення аналізу та оцінки внутрішнього контролю полягає у встановленні ступеня довіри до нього, що застосовується при визначенні характеру, обсягу та тривалості за часом процедур перевірки на відповідність. Такий підхід передбачає, насамперед, оцінку стану й ефективності системи внутрішнього контролю.

Аудитор вважає доцільніше здійснити перевірку системи внутрішнього контролю, щоб одержати інформацію про її ефективність й організацію, ніж піддати надмірній перевірці інформацію, представлену цією системою обліку і контролю. Зовнішній аудитор обмежує свою роботу вибірковими перевірками і тестуванням окремих об'єктів контролю. Це дозволяє скоротити час і витрати на аудит.

За результатами перевірки аудитор надає клієнту інформацію про структуру його системи внутрішнього контролю [1].

При системному підході здійснюється формалізація аудиторських процедур, що дозволяє оптимізувати проведення перевірок, починаючи з підготовчих робіт і закінчуючи наданням аудиторського висновку.

Але при цьому присутній ризик збою функціонування систем, контролюючих бухгалтерські операції, оскільки вони можуть виявитися недосконалими, тобто існує ймовірність оцінки не самих даних, а якості їх одержання.

Аудит, що базується на ризику означає концентрацію зусиль аудитора в ході перевірки переважно в областях і об'єктах контролю, де ризики (типові помилки, пропуски і т. п.) вище, і скорочений час на вивчення тих об'єктів контролю, де передбачається відсутність ризику чи низький ризик.

У результаті забезпечується більш ефективне надання аудиторських послуг з меншими витратами для клієнта.

Перехід до аудиту цього етапу – аудиту, що ґрунтується на ризику, призвів до істотної зміни як цілей, так і методики проведення аудиту. Ризикоорієнтований аудит є найбільш сучасним, прогресивним підходом, оскільки дає змогу ще більше скоротити обсяги аудиторських процедур за збереження належного рівня якості перевірки звітності. Цей підхід означає концентрацію зусиль аудитора у ході перевірки переважно на сферах і об'єктах контролю, де ризики (типові помилки, пропуски і т. п.) вищі і скорочення часу на вивчення тих об'єктів контролю, де передбачається відсутність ризику або низький ризик. У результаті забезпечується більш ефективне надання аудиторських послуг з меншими затратами для клієнта.

Цей підхід є логічним продовженням системно орієнтованого, він доповнює його та надає більшого значення аудиторським доказам, які можна одержали не тільки від вивчення систем внутрішнього контролю, а й від проведення процедур вивчення та аналізу факторів внутрішнього ризику [2].

На сучасному етапі економічного розвитку аудит, що базується на ризику, застосовується для виявлення істотних викривлень/перекручень, які пов'язані із шахрайством, при цьому аудитор має застосовувати певні процедури для виявлення факторів ризику шахрайства, тобто певних подій або станів, пов'язаних із трьома умовами трикутника шахрайства.

Умови виникнення появи шахрайства:

- спонука/тиск - менеджмент або працівники піддаються тиску, що може мотивувати вчинення шахрайства;
- сприятлива ситуація - певні обставини (наприклад, відсутність або неефективність контролю чи схильність менеджменту нехтувати ним), що уможливають шахрайські дії;
- схильність/виправдання - ті, хто бере участь у шахрайстві, здатні на такі дії, оскільки не вважають їх неприпустимими, можуть свідомо й навмисно вдаватися до відповідних вчинків [3].

Фактори ризику шахрайської фінансової звітності:

- за умови спонуки/тиску:

- нова політика обліку й звітності;
- очікування дохідності з боку кредиторів та інвесторів;
- надмірні очікування з боку керівництва;

- високий рівень конкуренції на ринку послуг;
- значна фінансова зацікавленість керівництва;
- підвищені винагороди за досягнення агресивних результатів та ін.
- за умови сприятливої ситуації:
- відсутність або слабкість механізмів контролю формування звітності та внутрішнього контролю з боку ради директорів або аудиторського комітету;
- недоліки в системі внутрішнього контролю, зокрема в роботі бухгалтерської служби, внутрішнього аудиту чи інформаційних систем;
- потужна фінансова присутність або здатність домінувати на ринку, що надає можливість диктувати умови;
- велика кількість банківських рахунків або дочірніх компаній у пільговому податковому середовищі.
- за умови схильності/виправдання:
- неефективні комунікації або відсутність етичних норм;
- відомі факти грубого порушення законодавства або вимог чи позовів проти керівництва із заявами про шахрайство або зловживання;
- тиск на аудитора щодо завершення перевірки або штучне зменшення часу для надання аудиторського висновку;
- прямі чи непрямі заборони в роботі аудитора шляхом обмеження його доступу до інформації або спілкування з директором чи аудиторським комітетом;
- владна поведінка менеджменту стосовно аудитора, зокрема спроби вплинути на масштаби перевірки, вибір або тривалість спілкування з персоналом із питань аудиту [4].

Аудитор під час перевірки фінансових результатів повинен дослідити кожен із цих трьох умов аби гарантувати законність дій суб'єкта господарювання у здійсненні ним господарської діяльності відповідно до чинного законодавства.

Висновки. Для виявлення та встановлення підозрілих трансакцій і операцій найкраще застосовувати ризикоорієнтований підхід, оскільки він сприяє підвищенню ефективності роботи аудитора (аудиторської фірми) під час виконання обов'язків у зв'язку з великими обсягами фінансово-господарських операцій підконтрольної організації, що підлягають перевірці.

Новітність ризикоорієнтованого підходу полягає у використанні аудиторами аналізу й оцінки ризиків шахрайства з урахуванням трьох умов його виникнення, характерних ознак (індикаторів) ризику шахрайської фінансової звітності й незаконного привласнення активів.

Список використаних джерел:

1. Дорош Н. І. Аудит: методологія і організація: Монографія. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2001. – 402 с.
2. Бутинець Ф. Ф. Аудит : навч. посібник / Ф. Ф. Бутинець. – К. : Знання-Прес, 2002. – 392 с.
3. Ramos M. Auditors' Responsibility for Fraud Detection. SAS No. 99 Introduces a New Era in Auditors' Requirements / Michael Ramos // Journal of Accountancy. — 2003. — January [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.journalofaccountancy.com/issues/2003/jan/auditorsresponsibilityforfrauddetection.htm>.
4. Мамишев А.В. Ризикоорієнтований підхід до виявлення аудиторами фінансових шахрайств і злочинів із відмивання грошей. // Фінанси України, № 4, 2013. — С. 80.